

22. 8. 2013

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Revoluční změny v dědickém právu

Od 1. 1. 2014 vstupuje v platnost nový občanský zákoník (NOZ), který přinese mj. revoluční změny v oblasti dědického práva. NOZ obecně navrácí k životu mnoho tradičních norem dědického práva a přináší řadu možností, které zákon dříve nedovoloval. Nová je třeba možnost určení náhradního dědice, zavedení dědické smlouvy a institut odkazu. Sepsat závěť dle nových pravidel lze navíc už nyní.

NOZ zachovává stávající základní právní konstrukci. Dědické právo je právo na pozůstalost a vzniká smrtí zůstavitele, tedy toho, jehož majetek a závazky přejdou na dědice. Pozůstalost tvoří veškeré jmění zůstavitele v okamžiku smrti, které je způsobilé přejít na jeho právní nástupce. Dědictvím se rozumí ta část pozůstalosti, která skutečně přejde na zůstavitelovy dědice. Zůstavitelem může být pouze fyzická osoba (člověk), jejíž majetek má být v okamžiku její smrti předmětem dědického řízení. Oproti tomu dědicem může být jak osoba fyzická, tak i právnická (např. společnost, nadace apod.), ta však pouze v případě, že vznikne nejpozději do jednoho roku od smrti zůstavitele. Nově může být dědicem i stát.

Zásadní změnou v koncepci nového občanského zákoníku je posílení svobody člověka, který rozhoduje o tom, co se stane s jeho majetkem po smrti. Lidem, kteří chtějí pořídit závěť, se tak otevírají nové možnosti, jak svůj majetek rozdělit. Konkrétní příklady jsou vysvětleny níže.

Část majetku bude možné odkázat známým a přátelům

Nově lze pomocí tzv. odkazu nařídit dědicovi, aby vydal jiné osobě (tzv. odkazovníkovi) určitý předmět z dědictví. Obrovskou výhodou je, že osoba odkazovníka není dědicem, tudíž nemusí hradit zůstavitelovy dluhy. V dědickém právu totiž jinak obecně platí, že dědic získává jak majetek, tak i povinnost zaplatit dluhy, a odkaz je právě výjimkou z tohoto pravidla.

Možná může být překvapivé, že zůstavitel může jako odkaz určit i věc, která je ve vlastnictví jiné osoby (dědice nebo odkazovníka). Může tedy nařídit dědicovi, aby vydal někomu jinému věc ze svého vlastního majetku jako podmínku k nabytí pozůstalosti. Dědic má však vždy na výběr, zda dědictví přijmout a věc zatíženou příkazem zůstavitele, tedy věc zatíženou odkazem vydat, nebo dědictví odmítnout a věc si ponechat.

Dědická smlouva je nejsilnějším právním titulem

Do NOZ se navrácí dědická smlouva, která je vedle závěti dalším titulem, dle něhož je možné dědit. Takovou smlouvu může člověk uzavřít s dědicem ještě za svého života a domluvit se s ním, jaký konkrétní majetek dědici připadne. Dědická smlouva je nejsilnějším právnickým titulem, protože má přednost před zákonnými dědickými posloupnostmi a zůstavitel ji nemůže jednostranně zrušit. Podle

NOZ však dědickou smlouvu nelze uzavřít na celou pozůstalost. Alespoň ¼ musí zůstat volná, aby s ní zůstavitel mohl dále volně nakládat. Dědickou smlouvu lze uzavřít jak s dědicem, tak nově i s odkazovníkem (např. s přítelem, kterému má připadnout nějaká věc jako odkaz). Uzavírá se obvykle u notáře ve formě veřejné listiny. Jak již bylo naznačeno dříve, oproti závěti má dědická smlouva pro dědice výhodu, protože ji nelze jednostranně zrušit. Bez souhlasu dědice ji tedy nelze změnit.

Privilegovaná závěť pro mimořádné situace

Vedle stávajících forem závěti (napsaná vlastní rukou, napsaná jinak než vlastní rukou se svědky nebo ve formě notářského zápisu) zavádí NOZ nově i tzv. závěť s úlevami neboli privilegovanou závěť, která je určena pro lidi nacházející se v nenadálém a bezprostředním ohrožení života. V takovém případě je povoleno, aby závěť byla ústní. NOZ zná tři druhy privilegované závěti – ústní před třemi svědky, zaznamenanou starostou obce a porízenou na palubě námořního plavidla či letadla ve válce před velitelem vojenské jednotky ČR.

Vydání dědictví může být omezeno podmínkami

Zůstavitel může nově v závěti uvést podmínku, která určí, kdy bude dědic dědit (např. po úspěšném ukončení vysokoškolského studia nebo až opraví zůstaviteli dům). Pokud dědic podmínku nesplní, ztratí nárok na dědictví. Podmínky nebudou moci být zcela libovolné, zákoník například nepovolí příkazy, které by dědice, popř. odkazovníka, šikanovaly či nutily ke změně stavu (např. uzavření manželství či rozvod). Žádné podmínky však nesmějí zatížit povinný díl nepominutelného dědice.

Nižší podíl pro nepominutelného dědice, více svobody pro pořizovatele závěti

Současná právní úprava omezuje zůstavitelovu svobodu při dělení majetku – v případě, že má jen nezletilé dítě, nemá možnost odkázat část majetku někomu jinému než tomuto potomkovi. Nová úprava kráčí práva nepominutelných dědiců (děti zůstavitele, jež nemohou být v závěti opomenuty), a to tak, že nezletilému potomkovi se musí dostat alespoň tři čtvrtiny jeho zákonného podílu (doposud má nárok na celý svůj zákonný podíl), zletilému pak alespoň jedna čtvrtina (nyní alespoň jednu polovinu z jeho zákonného podílu). V praxi tedy bude možné odkázat závětí část dědictví například přítelkyni, s níž pořizovatel závěti žil, přestože má nezletilé potomky.

Zřeknout se dědictví bude možné již za života

Dosavadní právní úprava možnost zřeknutí se dědického práva předem nepřipouští, dědictví lze pouze přijmout nebo odmítnout. Nově se bude moci budoucí dědic zřeknout dědictví ještě před smrtí zůstavitele. Takové řešení, navíc s aktivní účastí zůstavitele, může předejít případným dědickým sporům, např. když má zůstavitel dvě děti, jedno obdaruje již za svého života a druhému chce po své smrti věnovat zbývající majetek. S prvním dědicem se tak může dohodnout na zřeknutí se tohoto majetku.

V případě dědění ze zákona se počet dědických skupin rozšiřuje na šest

NOZ v případě nepořízení závěti zachovává samozřejmě i dědění ze zákona. Oproti stávající právní úpravě NOZ rozšiřuje počet dědických skupin z dosavadních čtyř na šest tříd. Nově jsou do okruhu zákonných dědiců zařazeni zůstavitelovi praprarodiče a sestřenice nebo bratrance. Cílem je, aby majetek zůstal pokud možno v okruhu zůstavitelových nejbližších, případně pak i vzdálenějších příbuzných.

Dědit bude moci i náhradník

Zůstavitel bude mít možnost zvolit si náhradníka třeba pro případ, že původní dědic zemře či

dědictví odmítne. Bude také moci přikázat svému dědicovi, aby majetek, který tento dědic přijal, byl pro případ smrti tohoto dědice převeden na ustanoveného následného dědice.

Větší odpovědnost dědiců za dluhy a naopak větší ochrana věřitelů

Podle současného znění zákona má dědic povinnost uhradit zůstavitelovy dluhy pouze do výše nabytého dědictví. V praxi to znamená problém, když je předmětem pozůstalosti jen to, co dědicové musí nezbytně přiznat (nemovitosti, vklady na účtech, cenné papíry apod.). Dědicové totiž často nepřiznávají drobný ale za to hodnotný movitý majetek (šperky, starožitnosti apod.), čímž dochází ke krácení práv věřitelů. Od nového roku však budou dluhy přecházet na dědice v plném rozsahu. Tato novinka bude výhodná především pro věřitele, kteří se budou moci úhrady všech těchto dluhů domáhat na dědicovi. Horší to naopak bude pro dědice, kteří budou muset uhradit všechny zůstavitelovy dluhy, tedy i ty, jež přesahují nabyté dědictví, a to případně i tak, že dluhy po zůstaviteli uhradí ze svého majetku. V určitých případech zákon poskytne dědici ochranu prostřednictvím tzv. soupisu pozůstalosti, v jehož rámci se určí čistá hodnota majetku v době smrti zůstavitele.

Pokud si dědic o tento soupis zažádá a uvede v něm všechny majetek, bude hradit dluhy pouze do výše nabytého dědictví. Nesmí mu však být prokázáno, že některé předměty vědomě do takového soupisu nepřiznal. V takovém případě mu poskytnutá ochrana do výše nabytého dědictví zcela odpadá.

Přibudou nové důvody pro vydědění, ale nebudou se muset uvádět

Nový zákon přináší zásadní změnu také v otázce vydědění potomka. Kromě čtyř zákonem stanovených důvodů (potomek neposkytl pomoc ve stáří, neprojevuje o příbuzného zájem, byl odsouzen k trestu odnětí svobody pro úmyslný trestný čin nebo vede nezřízený život) zavádí další dva – pro zadlužení a pro marnotratné počínání. Na rozdíl od dosavadní právní úpravy však zůstavitel nebude muset do listiny o vydědění výslovně uvádět důvod. Nicméně pokud takový důvod nebude v listině uveden, má nepominutelný dědic právo na zákonný podíl, ledaže se proti němu prokáže zákonný důvod vydědění. To mohou činit ostatní dědicové v rámci dědického řízení. Vedle toho NOZ také stanoví, že pokud vyděděný potomek zůstavitele přežije, bude se vydědění automaticky týkat i jeho potomků. V případě, že ho nepřežije, budou jeho děti moci dědit.

Samozřejmě až praxe ukáže, nakolik veřejnost využije pestré palety možností, které jí nová právní úprava v oblasti dědického práva přináší. Jak ovšem ukazuje již dnes velké množství dotazů na řešení různých rodinných situací a vztahů, zdá se, že NOZ vykročil správným směrem.

JUDr. Aleš Linhart, Ph.D.,

advokát, partner TaylorWessing e|n|w|c Advokáti

[TaylorWessing e|n|w|c advokáti v.o.s.](#)

U Prašné brány 1
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 819 216
Fax: +420 224 819 217
e-mail: prag@enwc.com

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Smluvní autonomie vs. ochrana slabší strany v moderním kontraktačním právu](#)
- [Reklamace vad stavby](#)
- [Konec „severních ateliérů“? Nový stavební zákon otevírá dveře k rekolaudaci ubytovacích jednotek na plnohodnotné byty](#)
- [Oceňování nemovitosti a přiměřená náhrada při zrušení spoluvlastnictví](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 33.: Prevence střetu zájmů \(jednatel × společnost\)](#)
- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)